

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Efterafgrøder: Hvordan tænker og handler økologiske landmænd?

CCRotate er et økologisk forskningsprojekt støttet af GUDP/ICROFS med formål om at begrænse lattergas emissioner, fra tildelte gødning og fra udvaskning, ved at fokusere på efterafgrødernes rolle. Aarhus Universitet Agro økologi, Innovationscenter for økologi, samt Agrountelli undersøger i fællesskab, hvordan efterafgrøder kan bidrage, og hvordan de bedst kan indgå i sædskiftet, både tidsmæssigt og agronomisk.

I forbindelse med en international satsning for at formindske lattergas emissioner og bidrage til kulstof opbygning i jord undersøgte projektgruppen bagved "ResidueGas" (EU ERA-netværk) i 2019, hvilke barrierer og motivationer der forekommer blandt landmænd omkring efterafgrøder. En spørgeskemaundersøgelse blev sendt rundt i Danmark, Norge, Frankrig og England. Ud af de danske 658 svar, var 92 økologiske landmænd, og disse tal refereres i artiklen.

Resultater.

Ud af de 658 respondenter fra Danmark var 92 økologiske landmænd, 45 landmænd dyrkede "conservation agriculture", 41 dyrkede pløjefrit, 437 var konventionelle landmænd og 43 "noget andet".

Spurgt efter vigtigheden af bæredygtighed i bedriftens praksis, prioriterede økologiske landmænd i højere grad end deres konventionelle kolleger, at drivhusgas emissioner, miljøpåvirkning, biodiversitet og forbrug af naturlige ressourcer. Alle landmænd syntes dog, at det var vigtigt at fokusere på bæredygtigheden af deres bedrifter. Den samme tendens kunne ses, når de blev spurgt om disse aspekter også havde indflydelse på deres praktiske handlinger, omend drivhusgas reduktion her gav lidt mindre respons. Dette kunne hænge sammen med mangel på konkrete tiltag, der virker mod drivhusgas emission. Bemærkelsesværdigt var, at drivhusgas emissioner af såvel økologiske som konventionelle bedrifter blev betragtet som mindste trussel mod bæredygtigheden. Bæredygtigheden af bedriften består af mange ting, hvor den økonomiske situation, samt opfyldelsen af miljøkrav fylder mere end fremtidige klimatrusler.

Færre økologer etablerer efterafgrøder

Blandt respondenterne var 14% økologiske landmænd. Selvom andelen af dem, der havde husdyr, ikke oversteg de konventionelle, havde de økologiske landbrug flere forskellige afgrøder i deres sædskifte, specielt mere græs. Det kunne måske forklare, at 46% af de økologiske landmænd ikke etablerede efterafgrøder, i modsætning til kun 26% konventionelle. Økologiske landmænd svarede, at de i modsætning til deres konventionelle kolleger oftere etablerer efterafgrøder, hvor bælgeplanter indgår. Til gengæld etablerer økologiske landmænd mere kløvergræs, som udlæg, der holder jorden grøn om efteråret.

Tabel 1. Procent af landbrug der dyrker efterafgrøder

Type landbrug	Konventionelt	Økologisk
Husdyrbrug	77,3	57,7
Grøntsager	66,7	100
Korn dominerede brug	79,9	81,5

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Begrundelse for etablering af efterafgrøder

Halvdelen af de økologiske landmænd svarede at de etablerer efterafgrøder for at formindske udvaskning, 30% for at give næste års afgrøder en forfrugtsvirkning, og ca. 10% for at holde jorden bevokset.

Spurgt efter etableringspraksis, så foretrak de fleste landmænd at etablere efterafgrøder om foråret som udlæg i hovedafgrøden. Når efterafgrøden skal destrueres, svarede 76% af de økologiske landmænd at de pløjer direkte om foråret, før såning. Kun ca. 27% svarer at de gør noget andet, som kan være afpudsning før pløjning, tallærkenharvning eller fræsning, eller etablerer vårsæd uden pløjning.

Klimapåvirkning og kulstof

Der var ingen tvivl om, at landmænd generelt er bekymrede om humusindholdet af deres jord. Økologiske landmænd troede dog i højere grad end deres konventionelle kolleger, at de er med til at forbedre humusindholdet. Spurgt efter om de kendte kulstof/humusindholdet, så var det dog de færreste (18%).

Der blev også spurgt efter, hvilke konkrete tiltag landmænd tror vil gavne humusindholdet i jorden. Svarene kan ses i Tabel 2.

Tabel 2. Procent af landmænd der tror, at tiltag virker til gavn for humusindholdet i jorden.

Tiltag	Konventionelle lm	Økologiske lm
Øge efterladte planterester og halm	76	71
Reducere jordbearbejdning	31	32
Pløjefri og reduceret dyrkning	3	12
Brug af husdyrgødning og kompost	56	71
Flerårige græsmarker i sædskiftet	32	62
Etårige græsmarker i sædskiftet	15	24
Brug af efterafgrøder	57	42
Brug af bælgplanter	12	42
Biochar	0	1
Slam	6	0
Biogas gylle	15	14
Ingen af disse	4	13

Der var klare forskelle i opfattelsen blandt konventionelle og økologiske landmænd, som nok stammer delvis fra det, man må/kan bruge. De tiltag, som beviseligt har indflydelse, er afgrøderester, flerårige og etårige græsmarker, efterafgrøder og brug af husdyrgødning og kompost. Der er ingen belæg for, at reduceret jordbearbejdning og pløjefri dyrkning eller biogasgylle gavner humusindhold i jorden.

Der er stadig usikkerhed omkring, hvad man kan gøre for at mindske lattergas emissioner, når afgrøderester og efterafgrøder inkorporeres i jorden. For nogle af de aktive tiltag, som menes at kunne gavne, blev landmændene spurgt til, om de eventuelt ville gøre det i praksis på deres bedrift, eller allerede brugte tiltagene. Deres svar kan ses i følgende tabel 3 og 4.

Promilleafgiftsfonden for landbrug

STØTTET AF

Tabel 3. Konventionelle landmænd

	ja	nej	i brug	ikke relevant	måske
Spredde og snitte	34%	4%	36%	25%	2%
Fjerne	12%	44%	5%	36%	3%
Dyb pløjning	36%	12%	19%	30%	4%
Nitrifikationshæmmere	27%	27%	2%	31%	14%
andet	4%	12%	2%	72%	11%

Tabel 4. Økologiske landmænd

	ja	nej	i brug	ikke relevant	måske
Spredde og snitte	24%	5%	30%	38%	4%
Fjerne	10%	33%	6%	43%	8%
Dyb pløjning	18%	19%	14%	46%	2%
Nitrifikationshæmmere	8%	35%	0%	44%	13%
Andet	7%	10%	4%	68%	12%

Kommentar til svarene i tabel 3 og 4.

Nitrifikationshæmmere er delvis i brug og tilladt for konventionelle landmænd. Der findes ikke økologisk godkendte midler på markedet, og derfor svarede landmænd at det ikke var relevant. Der afprøves naturlige og biologiske nitrifikationshæmmere for tiden, så de forventes at komme. Ved at fjerne grønne afgrøderester og køre dem til biogasanlæg, vil man måske kunne undgå lattergas emissioner. Det er dog næppe en klimamæssigt god løsning, hvis biogasanlægget ligger langt væk fra gården.

Konklusion

De landmænd der har deltaget i undersøgelsen, svarede helt naturligt ud fra de midler og metoder der er til rådighed i deres driftsform. Det kan være syntetiske nitrifikationshæmmere som økologer ikke kan anvende. Det kan også være effekt af husdyrgødning og bælplanter, som økologiske landmænd i meget høj grad benytter i deres landbrugsdrift.

Økologiske landmænd er klar over at flerårige græsmarker øger humusindholdet i jorden. Det mener deres konventionelle kolleger ikke i samme grad. Modsat mener mere end 40% af de økologiske landmænd at bælplanter gavner humusindholdet. Det er der kun 12% af de konventionelle landmænd der angiver.

Undersøgelsen viser at der er behov for yderligere oplysning omkring muligheder og gavn af efterafgrøder i sædskiftet, som skal være målrettede økologiske drift. Der er plads til forbedring af både procentdelen af landmænd der anvender efterafgrøder og viden om hvilke nytte de kan have.